

ТИЖНЕВИК РЕВЮЕ НЕВДОЖАДАКЕ УКРАЇНІЕННЕ TRIDENŇ

Число 34 (440) рік вид. X. 23 вересня 1934 р.

Ціна 2 фр. Prix 2fr.

Париж, неділя, 23 вересня 1934 року.

СССР прийнято до Ліги Націй. Правда, увійшли більшовики до палацу Ліги «через чорний ход», — як висловилася одна французька газета. Прийнято СССР до Ліги Націй не дивлячися на негативне відношення до цього громадської opinii світу, без уваги на те, що совітський режим самою суттю своєю є противен елементарним законам моралі й цивілізації, більше того — без уваги на те, що прийняття це порушило навіть ту мораль, яку покладено в основу самої Ліги Націй. Комунізм бо нищить релігію, нищить родину, впроваджує рабство, а совітська московська влада, нищучи підбиті під Москву народи, в практиці свого імперіялізму, як засобу й методу, вживає навіть голоду для більшого ослаблення національних рухів.

Фактом одначе є, що московський совітський уряд має вже своїх представників у тій міжнародній установі в Женеві, яку Ленін називав «бандою розбійників» і ненависть до якої більшовики цілком не крили до самого останнього часу.

Заступаючи тепер у Женеві СССР, совітський уряд має претензію заступати і наш край, окупований совітською армією. Проти цих претензій як уряд УНР, так і численні наші організації заявили в Женеві свій рішучий протест. Українці відмовляють московським окупантам права репрезентувати Україну. Україна не буде себе уважати в складі Ліги Націй аж поки вона сама, як незалежна держава, знову зможе виставити свою кандидатуру до Ліги, як то було в 1920 році.

А тепер ми ще раз підіймаємо голос самого рішучого протесту.

* * *

Противники прийняття ССРСР до Ліги Націй, — між якими треба відмітити особливо енергійного захистника принципів, на яких Лігу Націй побудовано — швейцарського президента Мотта, — вказували в своїх аргументах тако-ж на те, що допущення совітського уряду до Ліги не може спричинитися до справи миру, бо цілі світової комуністичної партії, що панує в ССРСР, все залишаються незмінними, з чим комуністи, зрештою і не криються. Ці противники прийняття ССРСР твердили, що большевики несуть світові не мир, а війну.

І відразу-ж після прийняття большевиків до Женеви, можемо зазначити, що московські «Известия», пишучи про цю щасливу для совітів подію, закінчили свою статтю тим, що тепер, мовляв, ССРСР мусить всякими способами зміцнювати червону армію.

Дуже можливо, що це зміцнення червоної армії є в інтересах і для потреб не самих лише московських большевиків. Але в кожному разі цікаво відмітити перший результат прийняття совітів до Ліги Націй — заходи коло зміцнення й збільшення совітських збройних сил.

Листи до земляків

XXXIV

До К а н о с и .

Не знаю як хто, але я б не хотів бути зараз в становищі де-яких європейських державних діячів, що так завзято підготовляють тов. Літвінову вступ до Ліги Націй. В старій Росії таке становище звалося «гіршим від губернаторського».

То-ж подумати, як себе почуває зараз, наприклад, сер Д. Саймон, якому не тільки доводиться погоджуватися на компанію з якимсь бувшим чекистом, але навіть клопотатися, щоб цьому чекистові дали постійне місце в Раді Ліги поруч з представником Великої Британії. Чейже він не може забути, що так недавно цей добродій приймав активну участь в зпльованні на площах Москви під галасовання московської юрби розмальованих опудел, що нагадували

собою Керзона, Чемберлена, Черчіля, Мак-Дональда. Мабуть не забув він тако-ж, що ці добродії ще так недавно використовували весь свій багатий репертуар, щоб «обложити» достойно і саму Лігу Націй, і всіх її видних діячів.

Де-кого з цієї компанії літвінівських політичних маклерів я можу зрозуміти. Їх всіх так налякав Гітлер, що у них, по щасливому виразу Бернарда Шоу, розум і душа перемандрували з голови до якоїсь іншої частини тіла. Коли з людьми трапилося таке нещастя, то тут вже нічого не вдієш. Треба вичекати, поки переляк пройде і розум вернеться туди, де йому належить бути.

Але для гордої англо-саксонської раси таке становище начебто зовсім не надається. Вона в таких випадках керується традицією, перед якою схиляються навіть такі непокірні голови, як Лойд-Джорджа. Він міг в питанні визнання большевиків триматися тієї думки, що «торгувати можливо і з канібалами», але коли справа торкнулася засад англійської політики на Сході Європи, то він, не будучи консерватором, викликав перед парламентом тінь великого діяча, нагадавши його заповіт щодо Росії.

Згадати-ж його зараз, під час якогось хворобливого для всієї Європи захоплення совітофільством, було б дуже корисним і доцільним актом прохолодження де-яких не в міру розпалених голів.

Бо, справді-ж, не годиться залишати Гітлера в позі якогось європейського Мефістофеля, що придивляється до всієї метушні і з усмішкою приспівує:

До заручин раджу вам
Дверей не відчинять.

Само по собі зрозуміло, що я добре розумію становище Сталіна і Літвінова, коли вони стукають тепер у ті двері, для яких колись у них не було іншого слова, крім добірної лайки. Хоч наш земляк Мануїльський пробує щось сперечатися, але це робиться тільки для проформи. Накажуть замовчати, так він і замовчить. Так само мовчатимуть і всі комуністичні партії.

Ті часи, коли союз совітських соціалістичних республік протиставився буржуазній Лізі Націй, як дві організації, яким разом місця під сонцем нема і з котрих одна мусить знищити другу, давно вже одійшли в минуле. Надії на світову революцію навіть сучасними комсомольцями вважаються чимсь на зразок «опіума для народа».

Всі революції, які до цього часу були, набрали яскраво окресленого національного напрямку і ні один народ не висловив ані жадного бажання, ні охоти підпорядкуватися інтернаціональній наволочі. Виснажене вщент «пролетарское творчество», що тепер хронічно голодує, з кожним роком все менш і менш виробляє закордонної валюти і триматися можливо лише за рахунок сторонніх «буржуазних» кредитів... Е, де тут мріяти про світову революцію з її утриманням за московський рахунок мільйонів революційних дармоїдів! Чи не краще подумати заздалегідь про свою шкіру.

А цю шкіру можливо зберегти лише при умові, щоб свою збройну силу зсвжди тримати проти свого-ж народу і особливо проти народів поневолених.

Нехай Бог боронить, доведеться із зброєю в руках захищати «пролетарское отечество». Тут не тільки якусь там паршиву залізницю готовий будеш за безцін віддати, але кому вгодно кланятися, аби не дати зброю в руки народу, який може повернути її на зовсім несподіване використання!

Що перед такою перспективою якась там Ліга Націй? Хіба нам уперше у сирка очей позичати. Тим більш, що новоявлені друзі постараються все влаштувати в той спосіб, що наче нас просять і ми тільки зважаючи на ці прохання сядемо за один стіл з представниками «капіталістичних акул». Та й, кажучи межі нами, які вони там «акули». Такі-ж самі «хитруни», як і ми. Тільки і того, що більш виховані та мають забобони що-до чесности.

Але хто кого «перехитрить», це «бабушка надвое сказала».

А взагалі вся ця історія, справді, виглядала б дуже веселою, як би не була в дійсності сумною, коли згадати про всі ті народи, що поневолені в московській тюрмі більш, як коли б то не було, і про долю яких ніхто не обізветься.

* * *

Само по собі зрозуміло, що все це робиться ні для чого іншого, як для блага людства. Цього вимагають інтереси світового м и р у, бо тільки тоді він буде забезпечений, коли наймілітарніша держава, що п'ятнадцять років що-дня воює із всіма своїми народами, увійде до «Палацу Мира»...

Справедливість вимагає признати, що Літвінов у своїй новій грі все-ж таки мав опозицію. При тім, що особливо приємно, ця опозиція була п р и н ц і п і й н о г о характеру і фактично зводилась

до того, що компанії чекистів нема місця серед пристойних людей.

Ще цікавіше, що ця опозиція виходила від так званих «малих» держав, на чолі з Швейцарією. Видимо серед тих націй, які д і й с н о не мають жадної охоти коли будь воювати, зовсім инакше трактується питання гідности і чести. Замовлення на годинники та шоколад на них жадного впливу не мають.

* * *

Одною з великих переваг мого перебування на еміграції, і спеціально в цьому французькому глухому кутку, являється доскональне вивчення французької мови. Встиг надолужити те, чого не спромігся зробити раніш. Правда, в моїх пригодах з цією мовою у мене були де-які спеціальні причини її уникати. Все пояснюється моїми персональними відношеннями під час гімназійних студій з п. Бокаром, одставним французьким барабанщиком. Стаж цей вважався задовольняючим для вчителя російської гімназії, в якій я вчився. Ми, його учні, були протилежної думки і всіми приступними для нас засобами доводили це до його відома.

Зараз по багатьох країнах завелися нові французькі барабанщики, але на цей раз з автохтонів. Під грукіт їх барабанів Літвінов з компанією чекистів триумфально пнеться до Ліги Націй. Але великого ентузіазму серед підвладних народів від цього параду не відчувається. Навпаки, — всіми, навіть головними «закоперщиками» володіє якийсь конфуз і побоювання, чи не кінчиться це все грандіозним скандалом. І чи не буде доцільним в кулуарах палацу Ліги Націй задалегідь скрізь вивістити плакати — «Стережись злодіїв».

5. IX. 34.

К. Ніко.

St. Jean de Maurienne.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)

відкрита в середу — 6-9 г., суботу — 4-9 і в неділю — 1-5.

При Бібліотеці Музей С. Петлюри.

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому: За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Меморандум уряду УНР, поданий голові 15-ої асамблеї Ліги Націй*)

Кандидатура С С С Р та Україна.

З де-якого часу уряди кількох держав жваво обговорюють питання еventуального вступу совітського союзу до Ліги Націй.

Ці переговори особливо цікавлять українські кола і зокрема уряд Української Народньої Республіки на чужині, що лишається справжнім центром діяльності, направленою на звільнення України. Цей мемуар викладає його погляд на можливий вступ С С С Р до Ліги Націй, а разом він висловлює переконання й ідеї, що їх мають на цей предмет усі українські патріоти.

Уряд С С С Р не має ніякого права репрезентувати Україну.

Московський уряд, репрезентуючи С С С Р, вважає себе в праві говорити в імені України, яка, згідно з конституцією С С С Р, є одною з тих семи республік, що складають згаданий союз.

Український погляд на цю справу є цілком ясний. Україна військово окупована військами совітської Москви, і ні уряд союзу, ні уряд харьково-київський, накинута Україні, не мають ні морального, ні юридичного права говорити в імені цієї країни. Український національний уряд завжди протестував проти претензії керівників С С С Р представляти Україну. В 1922 р. на Генуезькій конференції українська делегація рішуче спротивилася цій узурпації. Згадаймо тако-ж, що листи й мемуари представника українського уряду на чужині до п. голови Комісії Європейських Студій (листи з 22. I, 19. V і 12. IX 1931 р.), до п. голови Конференції Розбродження (мемуар з 12. II 1932 р.) і до п. голови Міжнародної Економічної Конференції в Лондоні (листи і мемуар з 3. VII. 1933 р.) мали в собі ті самі протести.

І сьогодні ще оцим мемуаром український національний уряд з усією своєю енергією протестує проти узурповання Москвою прав України. Всі українці відмовляють представникам совітського союзу права говорити в їх імені чи то в Женеві, чи де-інде.

І як що колись С С С Р буде покликаний творити частину женеvського організму, Україна не буде себе вважати в силу цього факту членом Ліги Націй, аж до того дня, коли, ставши вільною державою, вона сама буде в силі знову поставити свою кандидатуру, як вона це й зробила за інших обставин в 1920 р.

Україна не вважає себе зобов'язаною деклараціями чи підписами своїх ворогів — совітського уряду. Таким є погляд націон. укр. уряду, всіх українців, розсіяних повсюди. Така-ж є тверда думка і 30 мільйонів українців, що знаходяться нині під владою совітів.

Совітський союз створено насильством.

В момент, коли питання допущення С С С Р обговорюється в колах Ліги Націй і коли де-які делегації готові його прийняти без ніяких умов, не зашкодило б нагадати походження совітів: вони створилися не шляхом вільної згоди своїх членів, але внаслідок насильства. Україна,

*) Лист, при якому цей меморандум з приводу кандидатури С С С Р до Ліги Націй було подано голові 15 асамблеї Ліги представником уряду УНР проф. О. Шульгиним, наведено було в ч. 33 «Тризуба» з 16 вересня с. р.

Кавказькі республіки і Туркестан включено було до ССР внаслідок військових операцій.

Може це були акти внутрішньої пацифікації імперії? Може це були звичайні військові експедиції проти повставших підданців? Відповідь може бути лише негативною, бо совітські керівники в принципі визнали свободу і незалежність цих народів, колись уярмлених царською Росією. Більш того, коли ходить про Грузію чи другі Кавказькі республіки, коли ходить про Україну,—міжнародний характер взаємовідносин цих країн з совітським урядом стає очевидним.

Незалежність України було оголошено її парламентом, Центральною Радою, 22 січня 1918 року. Франція першою визнала Україну. За нею визнали Україну Велика Британія, Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія і Туреччина. Пізніше Україну визнали Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Польща й Аргентина. Україна виправила дипломатичні делегації й місії до всіх європейських столиць. Що найбільше важливо згадати в момент можливого допущення ССР до Ліги Націй, то це визнання Української Народної Республіки совітським урядом Москви і війну по-між Москвою та Україною.

Визнання України совітською Москвою та ультиматум Москви.

17 грудня 1917 року український уряд одержав документ, підписаний Леніним-Ульяновим і Троцьким, який водночас мав у собі визнання України й ультиматум. Наводимо тут перший уступ цього акту:

«Беручи на увагу братський зв'язок і спільність інтересів робітничих класів в їхній боротьбі за здійснення соціалізму, а рівно-ж принципи, постійно проklamовані резолюціями революційно-демократичних організацій совітів і II всеросійським з'їздом совітів — соціалістичним російським урядом — совіт народніх комісарів визнає ще раз право свободи всіх народів, пригнічених царизмом і російською буржуазією, навіть аж до їх відділення від Росії.

Отже ми, совіт комісарів російського народу, ми визнаємо Українську Народню Республіку, її право відділитися від Росії чи розпочати з Російською республікою переговори, щоб увійти з цією останньою у відношення федеральні чи інші.

Все, що торкається національних прав і національної незалежності українського народу, ми, совіт народніх комісарів, їх визнаємо без обмежень і умов. 4 грудня 1917 року».

(Опубліковано в офіційному органі тимчасового уряду робітників і солдатів ч. 26 з 6 грудня 1917 року, і в Женеві в документах першої асамблеї Ліги Націй ч. 88, 1920 р.).

В другій частині цього документу народні комісари, цілковито сучасно перечувачи своєму визнанню суверенности України, хотять їй накинати совітський режім, докоряють особливо її урядові те, що він перевів розбродження і що він заборонив червоній армії, яка йшла підбивати донських козаків, перехід через Україну.

(Далі буде)

Міцну економічну базу під існування української еміграції у Польщі

(Лист із Варшави)

Серед питань, які на 3-му делегатському з'їзді української еміграції у Польщі стануть на порядок денний і яким з'їзд мусить присвятити

належну увагу, будуть питання так характерні для сьогоднішньої доби — питання безробіття серед української еміграції у Польщі, матеріяльного її забезпечення та матеріяльної їй допомоги. З цими питаннями зустрінуться учасники з'їзду і в докладах з місць, і в справозданнях економічної, а навіть і культурно-освітньої секції Головної Управи УЦК.

Не треба бути надзвичайним знавцем еміграційного життя, щоб прийти до висновку, що безробіття серед української еміграції та мізерне її матеріяльне забезпечення не без впливу залишається на її моральному самопочутті, ослаблює активність в її праці на місцях, зменшує як в скарбниці Головної Управи УЦК, так і її відділів на місцях ті фонди, які базуються на дрібних, але масових поступленнях від соток і тисяч українських емігрантів. Маємо тут на увазі не лише регулярні поступлення членських внесків, але й досить часті заклики українських еміграційних організацій до підтримки тої чи іншої актуальної та доцільної ініціативи.

«Святкуючи річницю смерті Головного Отамана С. Петлюри, за браком матеріяльних засобів у цьому році ми змушені були відмовитися від організації ширшої академії і обмежитися лише панахидою, яка пройшла досить урочисто». Це витяг з листа одного з еміграційних осередків у Польщі, що яскраво свідчить про те, як еміграційні злидні гальмуюче впливають тако-ж і на розмах громадської і культурно-освітньої праці на місцях.

Ясно, що гасло «Міцну економічну базу під існування української еміграції у Польщі» мусить стати одним з головних гасел як для 3-го делегатського з'їзду української еміграції у Польщі, так і для праці всіх конструктивних її елементів на найближчі роки. Це гасло не є новим. Від довшого часу воно вже нуртує серед української еміграції в Польщі, завше стоїть на порядку денному її керуючих органів і поволі реалізується. Організовані в цьому році городи УЦК у Каліші, арендування землі одною групою емігрантів у Білостоні, будова захоронки для дітей українських емігрантів у Перемишлі і т. д. — все це приклади поступового впровадження цього гасла в життя. Але життя вимагає швидших темпів його реалізація—широкої ініціативи, масової участі цілого українського еміграційного загалу.

Трудно було б креслити тут конкретні плани реалізації цих гасел, які перебувають під домінуючим впливом місцевих умов, складу тих чи інших еміграційних осередків, їх численности, персональної структури, потреб, можливостей і т. ин. Виходячи з кількості українців у Варшаві, наприклад, не трудно прийти до висновку, що українська колонія у Варшаві могла б мати власну ідальню. Бачимо, як успішно розвиваються взяті в аренду невеличкі городи де-яких українців під Варшавою; напевно так само успішно розвивалися б і більші городи, заарендовані і віддані до вжитку українському безробітньому козацтву й т. д.

Це випадкові приклади того, що й варшавська еміграційна колонія має простір до своєї економічної «експанзії». І саме перед 3-ім делегатським з'їздом стоїть нелегке завдання вказати бодай приблизні шляхи хоч на найближчий час, що буде вихідним пунктом для праці над зміцненням економічної бази існування української еміграції у Польщі.

І. Липовецький.

3 міжнародного життя.

— У Ж е н е в і .

За останній час, після того, як з Ліги Націй вийшли одна за одною Японія та Германія, в Женеві якось притухло було міжнародне жит-

ти. Ліга Націй перестала була грати роль яскравого осередку, що в ньому та навколо нього збігаються справи Європи та цілого світу, обмірковуються великі рішення, складаються важливіші погодження, даються далекосяглі перспективи. Одночасно був упав і інтерес світової opinii до женецької міжнародної установи; на засідання Ліги перестали їздити команди державні люди, а разом з ними перестали й газети посилати туди своїх кореспондентів. Лігійні асамблеї переходили вяло, як щось нудне та що треба було відбувати, газети на своїх шпальтах віддавали їм місце, як другорядним чи навіть третерядним явищам політичного життя.

15-та асамблея, що відбувається в час, коли писано ці ряди, неначебно проломила цю вялість, що робилася нормою, й оживила женецьку атмосферу. Принаймні так виглядає з-зовні. До Женеви знову, як колись, приїхали майже всі міністри закордонних справ великих і менших держав. Більші з них виголошують поважні промови, менші — виконують доручення, за які тим, більшим, не завжди випадає братися. З'їхалася з цілого світу й преса, бо сотні журналістів з'явилося до Женеви, відчувши в ній певні елементи високої сенсації. Вигляд женецький той самий, яким він був кілька літ тому, коли до Ліги Націй вступала Германія. Та й причина тому аналогічна. Тоді до Ліги вступала Німеччина, що перед тим завжди вороже й недовіроливо ставилася до неї; тепер справа йде про прийняття до Ліги ССРСР, для якого ще до недавньої Ліги була зборищем «капіталістичних акул», що вороже чигають над «соціалістичною батьківщиною», бажаючи її загибелі та смерті. Як перейшла й чим скінчилася співпраця Германії з Лігою, знаємо; які будуть наслідки большевицького співробітництва з нею, повними словами говорити поки що, явна річ, рано.

Справа про вступ Москви до Ліги Націй не нова і не несподівана річ, — про те на цьому місці не раз заходила мова. Хрещеною матір'ю ССРСР свого часу збиралася стати Германія, пізніше — Італія, а тепер — за зміною міжнародних обставин — стала зрештою Франція. Їй, з холодною що-правда міною, асистує Англія, гаряче допомагає Італія, але особливу активність виявляють представники Малої Антанти, принаймні два з них — чехословацький та румунський. Обсяг цілої справи зоставався до останнього часу напів таємницею, але оскільки можна зважати по пресових звістках, кожна із вказаних держав має що-до неї свої інтенції, вужчі чи ширші. Англія наче-то досить байдуже до неї ставиться й не перешоджєє з двох причин: 1) практичної, щоб без потреби не перетинати дипломатичних цляхів дружньої для неї Франції, 2) принципіальної, вважаючи, що коли комуністи припущєні до парламентів, то чому не припустити їх і до Ліги Націй, великої біди від того не станеться, а ситуація стане яснішою. Італійсььких інтенцій поки що не можна точно встановити. Явна річ, що підтримка, яку італійсьька дипломатія на цей раз дає Франції, зв'язана з різкою зміною її взаємовідносин з Германією, але чого хоче тим досягти Мусоліні, це ще тайна його дипломатичної канцелярії, а може й канцелярії ще якоїсь з великих держав.

Що-до інтенцій ініціаторів вступу ССРСР до Ліги Націй, то вони наче-то досить ясні. Це — 1) бажання посилити могутність і авторитет Ліги Націй, захитані виходом з неї Германії та Японії. Вийшли з неї, мовляв, дві великі держави — європейсьька й азійсьька, натомісьць ввійде до неї ССРСР, велика держава європейсьька, яка одночасно являється й великою державою азійсьькою; 170 мільйонів вийшло з Ліги, 170 мільйонів їх і заступить, компенсація ніби то повна. 2) Придбати нового союзника, що має силу й охоту стати на сторожі того порядку, який завведено в Європі мировими договорами. ССРСР виявила волю ним стати, й треба його взяти до Ліги, щоб там одшліфувати його поведінку й перетворити в європейсьького співробітника великих держав. 3) Щоб здобути собі на Сході допохогьсу державну силу на випадок, коли б в Середній Європі, в так званих невральничних пунктах її, вибухли годії,

що означили б собою початок нової європейської війни. Усе вказане, коли б його було досягнуто по-за межами Ліги Націй, мало б характер якоїсь ніби-то політичної агресії, мілітарного безконтрольного союзу то-що. В рямцях же Ліги все воно зведено буде до меж лігійного статусу, до кооперації між її членами, до так званих регіональних погоджень між членами Ліги. З моменту прийняття ССРСР до Ліги вказані інтенції мають йти далі й ширше. Так, ССРСР дістане стале місце у Верховній Раді Ліги, яке, мовляв, мовчки з першого дня існування цієї установи було залишено «за Росією». Як член Ради, ССРСР евентуально міг би стати замість Германії четвертим у тій європейській ніби-то директорії, що її було встановлено завмерлим поки що погодженням, відомим під назвою «п а к т ч о т и р ь о х». У тій якості ССРСР міг стати новим, поруч з Англією та Італією, гарантом Локарнського пакту, а Франція, компенсуючи це, зробилася б гарантом заінціпованого Москвою і підтриманого нею п а к т у с х і д н ь о г о, інакше званого С х і д н ь о г о Л о к а р н а. Що з тих інтенцій буде реалізовано, з часом буде видно, але одна з них, а саме думка про згаданий східний пакт, уже впала. Вступити до нього відмовилася Германія, за нею — Польща і, як припускає «Times», після цього про нього мабуть довго не будуть зіймати мови. Як здається, це перший конкретний наслідок вступу ССРСР до Ліги Націй.

Багато було перешкод на дорозі ССРСР до вступу до Ліги Націй. Нормально вступ нового члена мав би переходити такі стадії: 1) прохання пентета, 2) іспит його у відповідній комісії, 3) розгляд у Верховній Раді і нарешті 4) затвердження загальними зборами. Де такої держави, як ССРСР, цієї норми прикласти не можна було, бо вона її витримала б комісійного іспиту, де мала б одповісти на питання про вільне урядування державою і про вільну організацію в державі праці. Вирішили тоді піти згори, як то було з Туреччиною та Мексикою, що їх було запрошено асамблеєю. Для цього однак потрібна одноголосність, але 26 держав, що ССРСР де їм не визнали, голосувати за нього наперед не хотіли. Хотіли тому запросити через Верховну Раду, але й тут повстало питання про одноголосність. Упорядкували питання про одноголосність. Упорядкували були справу в той спосіб, що де-хто з делегатів указав, що втримається, а одного, як про це є звістки в пресі, умовили, щоб він забув, на яку годину призначено засідання Верховної Ради. Після цього однак повстали труднощі з текстом запрошення. Большевики вимагали, щоб текст був надто для них приятельський, але деякі делегати, головним чином од англійських домініонів, вказали, що вони, хоч і погоджуються, будь-що-будь, на прийняття ССРСР, та протестують, щоб большевикам ще до того був виданий Лігою похвальний атестат. Певне тертя внесли тако-ж заяви українців та грузин, особливо цих останніх, які нагадали Лізі про її одноголосні резолюції з р. р. 1921 і 1924, прийняті на користь окупованої їх батьківщини. Тертя ці, як здається, зглажені тим, що прийняті домагання большевиків, щоб Ліга не підіймала ні одного питання про те, що було ними зроблено до моменту вступу ССРСР до Ліги Націй.

В супроводі яких настроїв сталася ця подія? Великих ілюзій щодо цього не видно навіть у ініціаторів її. Принаймні офіційний *Le Temps* пише:

Вступ до женевської родини буде, коли він станеться, шлюбом з обрахунку... так мовити — шлюбом цивільним. Як всякі союзи такого роду, а особливо, як союзи совітські, він не матиме характера н е р о з в о д н о с т и .

А неофіційний *Le Figaro* навіть говорить про «сліпоту» Ліги Націй, яка

сама себе руйнує, вдаючи, що вона вірить в лояльність кандидата, несовісність якого наявна.

Англійські газети ставляться рішучіше й гірше. Sunday говорить про «чорта, що, перебравшись за святого», буде проповідувати в Лізі Націй, а в Times'і видруковано навіть листа, в якому висловлено обурення проти того, що

грубі і нещадні люде, шлях яких усіяно трупами, гординя яких спрямована проти Всевишнього Бога, можуть бути допущені до кола вірних християн.

Італійська преса, як і подобає пресі дисциплінованій, однозвучно вітає вступ СССР до Ліги Націй, а її сучасна противниця — так само дисциплінована преса німецька — не стільки обурюється, скільки іронізує над тим, який вигляд матимуть комуністи в капіталістичному оточенні Женеви. Що-ж до тої держави, яка своєю поведінкою найбільше причинилася до різкої назовень зміни совітської політики, то в ній досить байдуже ставляться до нового факту. На думку японців, вступ СССР до Ліги Націй мало що міняє в політичній ситуації, особливо на Сході Азії. Газети, що правда, вказують на те, що женевська установа на сьогодні стала чисто європейською Лігою, —

Лігою, яка посереднє примусила Германію та Японію вийти з її складу та яка уготувала шляхи для вступу до неї СССР, наміри якого зостаються таємничими.

Але, як подає Times, в офіційних колах думають, що вступ совітів до Ліги Націй не дасть їм можливости контролювати впливи японські на Сході та німецькі — на Заході. Так само, на японську думку, цей вступ не дасть большевикам можливости, в ряцях Ліги Націй, продовжувати таємними методами свою політику на Далекому Сході. Усе останеться там так, як і було досі.

За браком місця ми не вичерпали й малої частини всіх відтінків світової опінії що-до вступу СССР до Ліги Націй. Та й нема в тому більшій потреби. бо вони всі продиктовані або щирим чуттям, або наміром характеру політичного. Зостається лише ще опінія українська. Вона ясна всім і відразу. Вступ СССР до Ліги Націй може сплутати певні політичні карти, але нашої справі не пошкодить. Наша справа ростиме і дійде доброго кінця незалежно від того, чи буде Москва членом Ліги та Верховної Ради, чи ні. Бо покоїться вона не на зовнішніх можливостях, а на внутрішній силі закона національних рухів. Це, а не щось инше, являється запорукою нашої близької чи дельшої перемоги.

* * *

Після того, як було написано ці рядки, газети принесли відомість, що всі формальні та інші труднощі що-до вступу СССР до Ліги Націй перейдено, большевиків до неї запрохано, совіти встигли одповісти й дві третини голосів, потрібні для їх прийняття, забезпечено. В одповіді своїй Москва випрошує собі згадану вище амністію що-до минулого в такий спосіб:

Тому що артикули 12 і 13 пакта Ліги дають одкритий шлях вирішуванню конфліктів арбітражним або судовим способом (Гаагський суд), совітська влада вважає за не обхідне ясно проголосити, що, на її думку, вказані методи не мали б бути застосовані до конфліктів, що торкаються питань, які виникли до вступу СССР до Ліги Націй.

Ця заява спрямована безпосереднє на протести Грузії, України й т. д. Чи буде вона респектована в Лізі, вкаже практика майбутнього.

Observer.

3 преси.

Становище поневолених націй в московській в'язниці народів було одним з найсильніших аргументів проти прийняття большевиків до Ліги Націй. В цій справі написав відомий редактор Бріке в «Journal de Genève» статтю, яка зробила велике враження в женевських політичних колах. Подземо її в перекладі за бюлетенем Українського Бюро в Женеві:

«Грузія, Україна, Азербейджан, Білорусь, Вірменія, народи Кавказу і Туркестану, — свідомі нації, що нетерпеливо чекають волі, — лишаються ще в рабстві, примушені до нього силою багнетів під владою Москви, наступниці царського імперіялізму. Ліга Націй знає це. Не визнаючи ці нації, Ліга заперечує основи пакту. Ліга Націй кілька разів приймала резолюції на їх користь. Найшляхетніші і почесні між ними були ті, що мали своєю ціллю захистити права Грузії та дати їй незалежність. Але приймаючи до себе СССР, чи не залишає Ліга Націй свої найшляхетніші стремління, навіть саму засаду національності, основу федералізму, на якій тримається ціла його будова?

Але прихильники прийняття совітів говорять, що СССР є тако-ж конфедерація, і Грузія, Україна та інші федеративні республіки — автономні в межах совітського союзу. Чи цілу проблему не можна розв'язати в цих рамках?

На це треба рішучо відповісти — ні. Не треба дурити себе словами. Треба дивитися просто в обличчя фактів. Прихильники сучасного абсолютного політичного прагматизму не можуть ані ухилитися від цієї необхідности, ані докоряти нам, що ми їм це нагадуємо. Автономія чужонаціональних держав є фікцією, неправдою. Ліга Націй не може опирати ані свої акти, ані свою політику, коли вона хоче дійсно її провадити, на неправді.

Автономія чужонаціональних країн не існує. Навіть місцеві комуністичні партії, легальна база (з совітського погляду) диктатури пролетаріату в цих федеративних державах, твердять тепер, що політика Москви провадить їх на нехибну загибель. Навіть колишній президент Киргизії (Туркестан) Абдрахманов заявив: Соціалістична будучина Киргизії — це руїна. Я бачу, що мій нарід винищують. В Грузії, в Азербейджані Москва не може вже знайти відданих слуг, всна їх безупинно міняє. Нарешті на Україні совітська влада здесятувала українську комуністичну партію, зліквідувала українців по міністерствах у Києві і заступила їх російським диктатором Постишевим. Але українська нація бореться за свої права і Косіор заявив цієї весни, що для того, щоб вирвати урожай з чорнозему від цих упертих селян, треба мати армію в 800.000 чоловік.

Але Україна числить 35 мільйонів населення, Кавказ — 10 і Туркестан — 14. Щоб згнобити їх не вистачає ПУ і Соловок, треба нарід винищити». Для цього Москва вживає голод. Голод, який совіти заперечували в 1933 році, вони визнали тепер, посереднє через їх пресу, а навіть в офіційних промовах їх керівників (Сталін перший!). Є безліч документів про цей голод. Одним з найбезсумнівніших є посвідчення пана Чехберлена, що дванадцять років був дописувачем великого часопису в Бостоні і дуже добре знає совіти. Варто згадати, що він писав: «Тих 4 до 5 мільйонів, що вмерли по-над звичайну норму, це

вмерлі з голоду. СРСР уряд послуговувався голодом, як засобом національної політики в безприглядних розмірах, щоб знищити тих, що ставили опір його політиці». Голод було уживано не лише проти чужих націй, але й проти самих росіян. Чи може Ліга Націй підтримувати через прийняття уряд, що робить голод знаряддям своєї політики? Чи не робиться він через це співучасником цього злочину?

Велика європейська нація в 35 мільйонів — Україна та інші менші провадять тепер боротьбу за своє існування. Чи залишиться Ліга Націй глухою до їх розпучливого заклику? Ті, що раніше стогнали в кайданах, чи мають вони таку коротку пам'ять? Чи вони забули час свого терпіння та годину свого визволення? Україна є тепер нічим іншим, як географічним означенням. А чи Італія забула, що Меттерніх одного дня ужив цього виразу, щоб означити цей шляхотний півострів, чи забула вона трагічні наслідки для неї самої та цілої Європи через непростиму кривду, жертвою якої вона була? Чи міністри Чехословаччини, Польщі та інших країн, недавно визволених, забули, що недавно це вони самі були убогими родичами конференцій, на яких не згадувалося навіть імені їх країн? «Журналь де Женев» боровся за визволення та незалежність Греції, Італії, Румунії, Болгарії, Ірландії, Фінляндії, Польщі, Чехословаччини, Югославії та Балтійських держав. Він вітає з радістю годину їх визволення. Він вітає і мудрість Балтійського пакту. Він підтримує тепер і святу справу незалежності Австрії. Він провадить боротьбу за визволення України, Грузії, Кавказу і Туркестану, тримаючись засади справедливості й миру.

Але ми звертаємо наш заклик до Франції, матери свободи. Чи її уряд забув, що одною з найшляхетніших традицій Республіки була оборона пригноблених? Досі ніколи ще не зверталось даремно до її шляхетности. Чи Україна та Грузія будуть першими, яких Франція віддасть на поталу гнобителям? Чи вона забула ідеал справедливості та волі, проголошений союзниками в часі війни? Чи вона забула, що проливала кров для того, щоб кривда не спричинилася вже ніколи до війни?

Лишитися глухою до голосу Грузії та України, полишити їх большевицьким убійникам, скріпити їх кайдани і запечатати їх гробовець — це було б більше, ніж злочином, це було б непростимим божевіллям. Неможна осмілювати безкарно амбіції та імперіялізм, це виразно показав 1934 рік. Тепер не можна повбивати нації. Їх можна мучити, але наслідки цього будуть фатальні. Прийде день, коли їх дух піднесеться з гробовця. Не треба, щоб цей день був днем суду і крові»...

Хто хоче навчитися доброї української літературної мови, пізнати історію своєї мови, довідатися, як де говорить український нарід — той мусить передплатити науково-популярний місячник

„РІДНА МОВА“,

присвячений всебічному вивченню української мови.

Головний редактор і видавець проф. д-р Іван Огієнко.

Передплата: 6 зл. річно, 3 зл. піврічно, 1 зл. 60 гр. чвертьрічно. За границею 2 американських (не канадійських) долари або їх рівновартість ув іншій валюті. Зразкове число 50 гр.

Конте чекове П. К. О. No 27.110.

Адреса Редакції й Адміністрації:

Warszawa, ul. Stalowa 25, m. 10. — Телефон 10-24-05.

Хроніка

3 життя укр. еміграції.

В Чехословаччині.

—Українська Січ на III Олімпіяді в Празі. На початку липня місяця с. р. відбулася в Празі III Олімпіада — спортові змагання Союзу Робітничих Руханкових Товариств Чехословаччини, на яких бувають присутні тако-ж чужинські руханкові товариства.

Українці на III Олімпіяді були представлені Українським Січовим Союзом закордоном, і на головній трибуні стадіону, де ма-яли прапори інших держав і на-родів, що брали участь в Олімпіяді, виставлено було тако-ж і наш жовто-блакитний прапор.

В наслідок сердечних відносин, що існують між ДТЄ (Союз Робітн. Рух. Т-в) та УСС, II з'їзд УСС ухвалив урочисто передати ДТЄ на Олімпіяді адресу, в якій було б пригадано заслуги, які ДТЄ має у відношенні до українського січового і культурного руху. Вручення цієї адреси головним кошовим п. Сокальським старості ДТЄ Гумельгансові відбулося після привітальної ака-демії Олімпіади 4 липня. Подібну-ж адресу передано делега-цією УСС генеральному секретареві сенаторові Войтеху Дундрові за його підтримку українських культурних інституцій.

Члени Головної Управи У. С. С-у мали нагоду під час Олімпіади знайомитись із різними делегаціями і нав'язувати з ними кон-такт для дальшої співпраці та інформувати їх про відносини на українських землях. До чужинського відділу Олімпіади нале-жав тако-ж укр. представник — головний писар У. С. С-у д-р Вол. Гайдоський-Потапович.

На прийнятті у міністра за-

кордонних справ д-ра Бенеша 5 липня заступав У. С. С. голов-ний вихователь д-р Осип Безпалко. Д-р Безпалко мав нагоду розмовляти з міністром д-ром Бенешом про культурне життя ук-раїнської еміграції. На прийнятті у приматора міста Праги д-ра Бакси представляли У. С. С. д-р Безпалко і кошовий пільзенської Січі Микола Бойкевич.

Українська преса була заступ-лена на Олімпіяді Товариством Українських Журналістів у Празі — його головою проф. Ст. Сірополком, та представником лон-донського Українського Бюра п. Антончуком.

Під час Олімпіади приїхали до Праги тако-ж де-які наші емі-гранти з провінції. Головна Упра-ва У. С. С. вітала українські екс-курсії на Олімпіяду ще на двірці. Відбувалось це, звичайно, на Віль-соновому двірці в почекальні 1 класи. Звідси від'їздили учасники до домівки У.С.С. або відвідували ще перед тим Музей Визвольної Боротьби України, де голова Му-зею проф. Д. Антонович давав пояснення. В суботу 7 липня бу-ло уладжено січову вечірку. На цій вечірці, на якій зібрались всі учасники Олімпіади з провінції, виступали з привітальними про-мовами: голова Укр. Соц.-Дем. Роб. Партії д-р Мазепа, голова Партії Укр. Соц.-Революціонерів Григорій, голова Укр. Все профе-сійного Робітничого Союзу Па-ливода, голова Союзу Укр. Инже-нерів у Празі інж. Гальга, пред-ставник лондонського Пресового Бюра Антончук, представник Ук-раїнського Комітету інж. Васюк. Від імені грузин вітав Січі п. Лом-татідзе, а від калмиків д-р Ула-нов. Всі промовці спинялись на спогадах про нашу визвольну бо-ротьбу і над ролюю, яку відіграли в ній соціалістичні партії в минулу

революцію. Після кінцевої промови д-ра Безпалка заспівано національний гімн. Потім відбулася забава і сердечні розмови під звуки оркестри відділу Все-професійного Союзу з Младой Болеслави, якою диригував Гнат Белзський. У вечірці брало участь багато чехів та швейцарський журналіст з Берна Айхенбергер.

В суботу 7 липня на так званому Військовому Стадіоні відбулись міжнародні змагання між Союзом Робітничих Рухаючих Товариств Чехословаччини, з одного боку, та Українським Січовим Союзом, з другого. Змагання відбулися у «волей-бол» (відбиваній) та у «газеній» (кидаїї). Обидві українські команди склалися з членів Січі у Ржевних.

Першим було змагання волей-болове. Репрезентаційна чеська команда була складена з найліпших гравців Союзу Д. Т. Є. й подала бездоганну гру. Українці, навіть за опінією кореспондента «Чеського Слова», подали дуже добру гру у напад. В обороні були слабші, що можна пояснити тим, що наші гравці не мають нагоди до гри з сильними командами, під час змагань з якими могли б засвоїти добру оборонну тактику. Програ 3:0 є цілком заслужена, бо чеська команда дійсно мистецьки приймала всі «сметчі» наших гравців, а натомість наші, в деяких ментах, проти добре вмішених м'ячів були безрадні. Перед початком змагання через місцевий мегафон заступник Олімпійського Комітету вітав наших волей-болістів.

Зовсім инша картина була при змаганнях у киданій. Українцям прийшлося змагатися проти мистців Д. Т. Є. з Пільзна, що здобули чемпіонат після добрих вислідків у змаганнях з репрезентантами инших країв Д. Т. Є. У цих попередніх змаганнях не бракувало випадків, коли Пільзень забивала по-над 20 брарок. У фінальних змаганнях Пільзень побилла репрезентантів краю Мост вислідком 10:3. Ясно, що наші гравці мали перед собою дуже тяжку задачу. Й не

диво, що спочатку грали дуже обережно. Але потім набули певности й треба сказати, що навіть мали перевагу. Як-що Січ не здохнула побіди, це треба віднести на рахунок віртуоза-брамкаря чехів. Вислід змагання чехословацької Д. Т. Є. проти української Січі є 6:3 (4:0).

Перед змаганням у киданій заступник Олімпійського Комітету знову вітав ширшою промовою обидві команди, підкреслюючи значіння міжнародніх змагань між заступниками так приятельських організацій, як є Д. Т. Є. та Січ. Він висловив надію, що на будуче частіше будуть відбуватися такі змагання. Відповідав йому заступник Січового Союзу д-р Вол. Гайдовський-Потапович, що дякував впорядчикам Олімпіади за дружнє й товариське прийняття українців.

При цім треба підкреслити надзвичайно коректну гру в обох змаганнях та прихильне відношення численної присутньої публіки. Після змагання публіка розходилася задоволена годаною грою. «Право Ліду» так оцінює змагання: «Чужинецькі учасники держались надзвичайно добре». А оцінюючи кожну народність зокрема, пише, між иншим, — «голандці, українці та бельгійці подали вдалі докази здатности. Треба сказати, що старт чужинецьких гостей дуже підвищив рівень змагань».

Після змагань відбувся похід спортсів усіх народів, що виступали на Олімпіаді, та спільне привітання їх Олімпійським Комітетом та Спортовим Інтернаціоналом. В цьому поході українці мали надзвичайний успіх й дістали бурю оглєсків від глядачів. Виступ наших спортсів був моральним триумфом.

Кульмінаційною точкою Олімпіади був величавий похід учасників вулицями міста Праги. У поході взяло участь біля 60.000 осіб і 18 ріжних народів, між ними, як рівні з рівними, українці. В рядах гостей з чужини й краю, які були усталені в альфаветному порядку після імен народів або організацій, висту-

пали вулицями міста Праги за жовто-блакитним прапором та малиновими прапорами Січі українська молодь, жіноцтво та старша генерація. Січ була вміщена в похіді між Швейцарією та польською «Силою». Похід українців зробив велике вражіння барвистістю своїх одностроїв та народніх кроїв. Всюди по вулицях вітано наш похід з ентузіазмом та окликами: «Наздар українці! Хай живе Україна!»

Наш похід вийшов від своєї домівки недалеко стадіону на Страгові о 7-й год. рано та йшов Градчанами, Малою Страною, біля Народнього Дівалла, відтак вулицею Бчною аж до «вонарні» на Віноградах, де була головна збірка заграничних і домашніх гостей і звідки о год. 9 і пів починався головний похід на Старомійську площу. Наш похід вів д-р Гайдовський-Потапович, який йшов біля чільної таблиці «Січ-Українці». За таблицею несено прапори: державний жовто-блакитний та малинові прапори Січі — У. С. С. та Пільзеньської Січі. Біля державного прапору йшли — з одного боку дівчина, з другого жінка — в народніх убраннях; біля січових прапорів — січовик і козак в одностроях. За прапорами йшли представники провідних організацій та наші гості: від УСДРП — д-р Мазепа і Козловський, від УПСР — Григоріїв, Богацький, Животько, від УВРС — Паливода й Станиславський, від У. С. С. — Сокальський-Калістрат і д-р Безпалко, від грузин — Емуфарі, від калмиків — д-р Уланов.

На чолі січових рядів йшла Січ із Ржевниць, одягнена в спортові убрання. Перший її ряд мав вишиті на грудях букви,

які разом творили слово: Україна. Відтак йшли діти й жінки в народніх убраннях, за ними Січ із Пільзна під проводом Кошового Бойкевича і осаула Собкова — в січових одностроях; далі йшов відділ Всепрофесійного Союзу та січовики з Младої Болеслави під проводом свого голови Бронцишина і секретаря Белзенького в народніх убраннях; за ними вступали члени відділу «Самопомочі» і січовики з Градця Крацького, Йозефова й Пардубіці (деякі з них в козацьких строях) під проводом члена управи Лобазя з Йозефова; кінцеві ряди творили Січі з Праги та Подєбрад та гості під проводом члена Головної Управи Кирієвського, який заступав правського кошового Подругулю.

Чеська публіка і преса, що реферувала про похід, звертала увагу на мальовничі ряди українських Січей. Писали про це: «Право Ліду», «Лідове Новіни», «Народні Освобозені», «Народні Політіка» та інші. «Народні Політіка» подає таке-ж число учасників українського походу — 110; фактично було їх — 125.

Лист до Редакції.

Високоповажаний Пане Редакторе!

Прошу не відмовити вмістити на сторінках «Тризуба» наступного мого листа:

З приводу мого виходу з Громади в Шато-де-ля-Форе внаслідок обставин, що мене до того змушують не дивлячися на моє бажання бути організованим членом нашої еміграції, я жертвую на шкільний фонд Української Шкільної Ради у Франції п'ятьдесят франків.

З пошаною Я. Возняк.

КЛУБ УКРАЇНСЬКИХ СТАРШИН ІМ. ГЕН.-ПОР. ГР. ГРИГОРА ОРЛИКА У ПАРИЖІ

23 вересня с. р. влаштовує екскурсію до Музею великої війни у Венсені. Збірка о год. 2 біля метро Château Vincennes. Провідник і лектор військ. старш. Монієвський.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 30-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко
Le Gérant: M-me Perdrizet.